

MUSEU D'HISTÒRIA
DE LA CIUTAT

MHCB

MUSEU D'HISTÒRIA DE LA CIUTAT
DE BARCELONA (MHCB)
Plaça del Rei, s/n.
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
museuhistoria@bcn.cat
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

quarhis 04

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
MADÏNA BAR ÂGILÛNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II · ANY 2008 · NÚM.04 · ISSN 1699-793X
248 PÀGINES · BARCELONA

Ajuntament de Barcelona

Institut de cultura.

Editor:

Museu d'Història de
la Ciutat de Barcelona
(MHCB)
Institut de Cultura
Ajuntament de Barcelona

Director MHCB:

Joan Roca i Albert

Cap de redacció:

Julia Beltrán de Heredia

Secretària de redacció:

Emma Morató

Consell de redacció:

Xavier Aquilué (MAC)
Julia Beltrán (MHCB)
Toni Caballé (GC)
Josep Guitart (ICAC)
Josep M. Gurt (UB)
Albert López (DiBa)
Carme Miró (MHCB)
Miquel Molist (UAB)
Ferran Puig (MHCB)
Isabel Rodà (UAB)

Control gràfic:

Emili Revilla

Disseny gràfic:

PFP
(Quim Pintó,
Montse Fabregat)

Realització:

Estudi Balmes SL

Impressió:

Aleu SA

Imatges de la coberta:

Sant Pau del Camp
(MHCB)

ISSN

1699-793X

Dipòsit legal

xxxxxxx

© dels textos els autors

© de l'edició

**Museu d'Història
de la Ciutat de Barcelona**

Institut de Cultura,
Ajuntament de Barcelona
Plaça del Rei, s/n
08002 Barcelona
Tel.: 93 256 21 00
Fax: 93 315 09 57
www.museuhistoria.bcn.cat/quarhis

QUADERNS D'ARQUEOLOGIA I HISTÒRIA DE LA CIUTAT DE BARCELONA

| BARKENO | BARCINO | BARCINONA |
| MADÎNA BARÂGILÛNA | BARCELONA |

quarhis

ÈPOCA II·ANY 2008·NÚM.04·ISSN 1699-793X
248 PÀGINES · BARCELONA

9	PRESENTACIÓ JOAN ROCA I ALBERT
10-11	EDITORIAL JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO
<hr/>	
ESTUDI DEL JACIMENT NEOLÍTIC DE LA CASERNA DE SANT PAU (BARCELONA)	
14-24	EL JACIMENT DE LA CASERNA DE SANT PAU DEL CAMP: APROXIMACIÓ A LA CARACTERITZACIÓ D'UN ASSENTAMENT DEL NEOLÍTIC ANTIC MIQUEL MOLIST I ORIOL VICENTE I ROBERT FARRÉ
25-35	ESTUDI DE LA CERÀMICA NEOLÍTICA DEL JACIMENT DE LA CASERNA DE SANT PAU ANNA GÓMEZ I EMMA GUERRERO I XAVIER CLOP I JOSEP BOSCH I MIQUEL MOLIST
36-45	LA INDÚSTRIA LÍTICA TALLADA DEL JACIMENT NEOLÍTIC DE LA CASERNA DE SANT PAU FERRAN BORRELL TENA
46-47	LA FUNCIÓ DE L'UTILLATGE LÍTIC TALLAT DOCUMENTAT AL JACIMENT NEOLÍTIC DE LA CASERNA DE SANT PAU JUAN FRANCISCO GIBAJA BAO
48-51	UTILLATGE MACROLÍTIC EN ELS NIVELLS NEOLÍTICS DE L'ASSENTAMENT DE LA CASERNA DE SANT PAU MARIA BOFILL I XAVIER CLOP I MIQUEL MOLIST
52-53	L'APROFITAMENT DE L'ENTORN FORESTAL PER A L'OBTENCIÓ DEL COMBUSTIBLE CARMEN MENSUA I RAQUEL PIQUÉ
54-56	L'AGRICULTURA I L'ALIMENTACIÓ VEGETAL RAMON BUXÓ I DAVID CANAL
57-63	LA GESTIÓ DELS RECURSOS ANIMALS DURANT LES OCUPACIONS DE L'ASSENTAMENT DE LA CASERNA DE SANT PAU LÍDIA COLOMINAS I ELISABET LLADÓ I MARIA SAÑA I CARLES TORNERO
64-69	ESTUDI DE LES RESTES MALACOFANÍSTIQUES DEL JACIMENT DE LA CASERNA DE SANT PAU (NIVELLS NEOLÍTICS) ALÍCIA ESTRADA I JORDI NADAL
70-75	ALGUNS TRETS DE LES PRÀCTIQUES FUNERÀRIES DEL NEOLÍTIC POSTCARDIAL PHILIPPE CHAMBON
76-82	ANÀLISI ANTROPOLÒGICA DE LES RESTES NEOLÍTIQUES DE LA CASERNA DE SANT PAU (BIOMETRIA, DENTICIÓ, ADNA I MICROESTRIACIÓ DENTÀRIA) FERRAN ESTEBARANZ I EVA FERNÁNDEZ I LAURA MARTÍNEZ I CRISTINA GAMBA I MOHAMED ALROUSAN I DANIEL TURBON I EDUARDO ARROYO-PARDO I JOSEP IGNASI OMS I ALEJANDRO PÉREZ-PÉREZ I JOSEP ANFRUNS
83-87	BIBLIOGRAFIA
<hr/>	
NOTES I ESTUDIS	
90-105	L'OCUPACIÓ DE L'EXTREM SUD-OEST DEL <i>SUBURBIUM</i> DE <i>BARCINO</i> ENTRE ELS SEGLES I-IV DC: LES TROBALLE DEL CARRER D'AVINYÓ CRISTINA BELMONTE SANTISTEBAN
106-114	LA PISA ARCAICA I EL CONJUNT CERÀMIC ASSOCIAT ALS PRIMERS MOMENTS DEL CONVENT DE SANTA CATERINA JOSEFA HUERTAS ARROYO
116-136	EL PORTAL DE SANT DANIEL. DARRERES TROBALLE ARQUEOLÒGIQUES AL PARC DE LA CIUTADELLA MIQUEL GEA
138-157	LES PIPES DE CAOLÍ DEL SEGLE XVII TROBADES AL JACIMENT DE L'ANTIC MERCAT DEL BORN A BARCELONA: IMPORTACIONS ANGESES I HOLANDESES JULIA BELTRÁN DE HEREDIA BERCERO I NÚRIA MIRÓ I ALAIX

158-168	ANALÍTQUES REALITZADES ALS RESIDUS TROBATS A L'INTERIOR DE PIPES DEL JACIMENT ARQUEOLÒGIC DEL MERCAT DEL BORN JOAN ENRICH I MONTSE GÓMEZ I VANESSA FERRERA I JOAQUIM FONT I ANA BERMEJO
170-175	EL TABAC A LA CATALUNYA DEL SEGLE XVII: CONSUM I ECONOMIA ALBERT GARCIA ESPUCHE
177-201	BALANÇ ANUAL DE L'ACTIVITAT ARQUEOLÒGICA A LA CIUTAT (2007) JOSEP PUJADES I CAVALLERIA
MEMÒRIA DE L'ACTIVITAT CIENTÍFICA DE L'MHCB	
205-206	TESI DOCTORAL UAB/ICAC ARQUITECTURA DOMÈSTICA URBANA A CATALUNYA, EN ÈPOCA TARDOREPUBLICANA I ALT-IMPERIAL ADA CORTÉS VICENTE
207-208	TESI DOCTORAL UAB/ICAC PEDRERES ROMANES AL NORD-EST DE LA PENÍNSULA IBÈRICA (ACTUAL CATALUNYA) ANNA GUTIÉRREZ GARCIA-MORENO
209-211	<i>IN AMPHITHEATRO. MUNERA ET FUNUS.</i> ANÁLISIS ARQUEOLÓGICO DEL ANFITEATRO ROMANO DE CÓRDOBA Y SU ENTORNO URBANO (SS. I-XIII D.C.) DESIDERIO VAQUERIZO
NOTICIARI	
214-215	L'ARQUEOLOGIA A BARCELONA. UN PASSAT AMB FUTUR
215-216	V CONGRÉS SOBRE MUSEÏTZACIÓ DE JACIMENTS ARQUEOLÒGICS
217-218	BIBLIOGRAFIA PUBLICADA SOBRE BARCELONA
219-223	TEXTOS EN CATALÀ. SÍNTESIS
225-229	TEXTOS EN CASTELLANO. SÍNTESIS
231-235	ENGLISH TEXT. SUMMARY
237-241	TEXTES EN FRANÇAIS. RÉSUMÉ
243-246	NORMES DE PRESENTACIÓ D'ARTICLES

L'article central de la revista està dedicat a la prehistòria, un estudi realitzat per un equip molt ampli dirigit per Miquel Molist, fruit d'un conveni de col·laboració entre el Museu d'Història de la Ciutat i el Departament de Prehistòria de la Universitat Autònoma de Barcelona per a l'estudi de la prehistòria a la ciutat de Barcelona. Es tracta d'un projecte que té com a objectiu estudiar, completar i difondre les dades sobre les primeres ocupacions humanes des d'una òptica científica.

Amb l'estudi del jaciment prehistòric de la caserna de Sant Pau s'avança en compensar un dels dèficits que presentava la recerca arqueològica a la nostra ciutat. Des dels anys 80, moltes han estat les troballes prehistòriques a Barcelona, una de les més importants és la que es va localitzar l'any 1999 al carrer de Sant Pau del Camp. El jaciment, molt extens i ben conservat, amb nivells que abasten tot el neolític antic, es va convertir ràpidament en un referent europeu pel que fa a les poblacions agrícoles que s'assentaven en l'àmbit del llevant occidental del Mediterrani. També constitueix una de les necròpolis més ben conegudes del neolític antic postcardial a Catalunya. La publicació d'aquest estudi a la revista és, doncs, una important contribució al coneixement de les primeres poblacions agrícoles del Mediterrani occidental.

A l'apartat de "Notes i Estudis", i pel que fa a l'època romana, tenim una interessant aportació sobre l'ocupació a l'extrem sud-oest del *suburbium* de *Barcino*. Es dona a conèixer un nou tram de la muralla fundacional d'època augustal amb un doble fossat defensiu, fossat que ja s'havia documentat en altres punts de la muralla, tot i que amb característiques diferents. D'altra banda, l'estudi posa a l'abast dels investigadors noves dades sobre l'ocupació del *suburbium* de la colònia romana, estructures d'hàbitat i de producció, com ara forns de metal·lúrgia, que es poden situar cap a finals del segle I-inicis del segle II. Actualment podem afirmar que fora muralles s'hi localitzaven espais de producció, termes portuàries, *villae* suburbanes i estructures d'hàbitat que sembla que apunten cada vegada més a una ocupació important del *suburbium* més proper a la muralla.

Pel que fa a l'estudi de materials, es presenta una nova aportació sobre les ceràmiques barcelonines del segle XIII, produccions que tot just ara es comencen a identificar. Es tracta d'un conjunt petit però molt interessant trobat a les excavacions de l'antic convent de Santa Caterina, que es pot situar a la primera meitat del segle XIII. Hi destaquen alguns exemplars de l'anomenada "pisa arcaica" decorada en verd i/o manganès, una producció local amb una clara influència de la majòlica arcaica italiana, acompanyats de peces de ceràmica comuna vidriada que recreen formes de tradició àrab. Aquesta associació ja ha estat sobradament documentada en d'altres intervencions, dades que omplen el segle XIII d'uns fòssils directors molt clars que

ara ens permeten identificar amb molta més precisió els nivells alt-medievals a la nostra ciutat.

Cal destacar la documentació del portal de Sant Daniel, on s'ha excavat la porta pròpiament dita, com també un edifici annex del cos de guàrdia i s'hi han pogut constatar diverses fases i refetes, en relació als diferents episodis bèl·lics de la història de la ciutat, com ara la Guerra de Successió. L'estudi analitza l'evolució de les defenses des del segle XIV al segle XVIII, i arriba fins a la construcció i posterior enderrocament de la ciutadella borbònica.

Finalment, un estudi sobre el tabac i les pipes de caolí trobades al jaciment de l'antic mercat del Born que s'ha plantejat des de les fonts documentals i les arqueològiques. D'una banda, s'aporten dades sobre la venda i consum d'una gran varietat de tipus de tabac, alhora que es mostra el tabac i el món dels adroguers com un dels motors econòmics al segle XVII. D'altra banda, s'han pogut establir les característiques formals, produccions i tallers d'un important conjunt de pipes datades al segle XVII-inicis del XVIII, que vénen d'Anglaterra i Holanda. També s'ha tingut en compte la iconografia, com a font per conèixer dades sobre el context sociocultural de les pipes. La identificació dels tallers de producció, amb unes atribucions cronològiques molt precises, permeten aportar unes cronologies absolutes i que poden arribar a constituir tot un fòssil director. Finalment, es presenta un article que aborda, des de diferents tècniques analítiques, les dificultats que hi ha per determinar la presència de drogues i tabac, a partir de les analítiques realitzades als residus conservats a les pipes trobades a l'excavació del Born.